

Методичні рекомендації для підготовки проекту вироку у кримінальному провадженні, підготовлені на підставі питань, що виникли у слухачів і слухачок у процесі стажування з кримінального судочинства та були надіслані до відділу спеціальної підготовки

Запитання

Чи необхідно в резолютивній частині вироку описувати права обвинуваченого на подачу клопотання про помилування, доставку в засідання суду апеляційної інстанції, ознайомлення із журналом судового засідання?

Відповідь

Відповідно до ч. 3 ст. 376 КПК ці права роз'яснює головуючий (усно) після проголошення вироку.

Запитання

Чи необхідно в мотивувальній частині вироку описувати, як вирішуються питання про речові докази, чи достатньо лише зробити посилання на ст. 100 КПК, а вже у резолютивній усе описати?

Відповідь

Ні, не достатньо лише обмежуватися посиланнями в мотивувальній частині вироку на ст. 100 КПК, а все вже описувати в резолютивній частині. У залежності від виду речових доказів і їх кількості у мотивувальній частині вироку необхідно вирішити питання щодо речових доказів, належно обґрунтувавши, із посиланням на ст. 100 КПК, а також зазначити в резолютивній частині, використовуючи неозначену форму дієслів (в наказовій формі/категоричних твердженнях), що необхідно вчинити з речовими доказами (п. 12 ч.1 ст. 368, п.2 ч.3 374 КПК).

Запитання

Деякі судді після слова “УСТАНОВИВ:” починають формулювання обвинувачення з речення, наприклад: обвинувачений ПБ вчинив кримінальне правопорушення проти статевої свободи та статевої недоторканості особи (проти основ національної безпеки України/ проти власності/...) за таких обставин.

Відповідь

За наявності декількох епізодів або великого обсягу обвинувачення такий варіант прийнятний.

Водночас за наявності одного епізоду обвинувачення, то таке формулювання не є доцільним.

Запитання

Так, судом визнано доведеним, що “...” і далі виклад обвинувачення, визнаного судом доведеним.

Чи правильно буде саме так починати мотивувальну частину?

Відповідь

Відповідно до п. 2 ч. 3 ст. 374 КПК суд викладає у вирокі обставини, які встановлені в ході судового розгляду. Обов'язкової форми викладення встановлених обставин КПК не містить, а тому розпочинати формулювання обвинувачення у вирокі словосполученням, як зазначено в питанні, допустимо та не є помилкою.

Запитання

Як правильно зазначати формулювання обвинувачення: слово в слово відповідно до обвинувального акта або скорочено та своїми словами?

Відповідь

У разі ухвалення виправдувального вироку обвинувачення, зазначене в обвинувальному акті, викладається дослівно.

У разі ухвалення обвинувального вироку необхідно керуватися п. 2 ч. 3 ст. 374 КПК, тобто суд повинен викласти у вирокі формулювання обвинувачення, визнаного судом доведеним.

Запитання

Відповідно до ч. 2 ст. 84 КПК України процесуальними джерелами доказів є показання, речові докази, документи, висновки експертів. Якщо у нас, наприклад, багатотомна справа та багато неналежних доказів, які нічого не підтверджують, ми їх все одно перераховуємо у вирокі, зазначаючи що вони неналежні? Усі разом через кому визнаємо неналежними або по кожному окремо зазначаємо? І мотиви неврахування таких доказів як правильніше зазначити, чи достатньо буде фрази щось на зразок: “... суд визнає неналежним... оскільки вказані речові докази та фактичні дані, що містяться в даних протоколах прямо та непрямо не підтверджують існування чи відсутність обставин, що підлягають доказуванню в даному кримінальному провадженні, та інших обставин, які мають значення для кримінального провадження, а також достовірність чи недостовірність, можливість чи неможливість використання інших доказів”, або потрібно більше мотивувати і розписувати?

Відповідь

По-перше, не приймати неналежні докази під час судового розгляду.

По-друге, за наявності в матеріалах кримінального провадження неналежних доказів суд повинен зазначити ці докази з обґрунтуванням їх неналежності.

Залежно від виду доказів (наприклад, показання декількох свідків, які не підтверджують жодних обставин обвинувачення в кримінальному провадженні), вони не потребують окремого мотивування їх неприйняття.

Якщо це докази одного виду (наприклад, показання декількох свідків), то немає необхідності окремо мотивувати неналежність кожного з них.

У разі визнання неналежними різних видів доказів (наприклад, речові докази, висновки експерта тощо) неналежність кожного з них має бути обґрунтована.

Запитання

Відповідно до ч. 3 ст. 337 КПК України з метою ухвалення справедливого судового рішення та захисту прав людини та її основоположних свобод суд має право вийти за межі висунутого обвинувачення, зазначеного в обвинувальному акті, лише в частині зміни правової кваліфікації кримінального правопорушення, якщо це покращує становище особи, щодо якої здійснюється кримінальне провадження. На практиці судді частіше виправдовують, якщо немає складу злочину відповідно до пред'явленого обвинувачення, а перекваліфікацій зустрічається менше. Чи може суд перекваліфікувати, наприклад, зі ст. 187 на ч.3 ст. 355 КК, якщо вбачається, що дійсно у вчинених діях осіб немає складу розбою, а саме немає корисливого мотиву, але є примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань? Тобто виправдовувати несправедливо тому, що особи вчинили злочин, але викладачі казали що можна переходити тільки на суміжні склади, наприклад з грабежу на крадіжку. Так все ж таки, чи можна перекваліфіковувати в сторону пом'якшення, якщо злочини з різних розділів КК?

Відповідь

Це запитання не є предметом структури написання вироку, тому що стосується оцінки доказів, меж пред'явленого/зміненого обвинувачення та кваліфікації злочину.

Запитання

Чи необхідно в мотивувальній частині вироку під час вирішення питання про обрання найтяжчого виду покарання, передбачених санкцією статті,

детально обґрунтовувати причину призначення саме такого виду покарання з посиланнями на статті загальної частини КК (1, 50, 65)?

Таке ж питання й щодо детального обґрунтування та посилання на норми закону при застосуванні правил статей 70–72 КК України?

Відповідь

Відповідно до п. 2 ч. 3 ст. 374 КПК, постанови Пленуму ВСУ від 29.06.1990 р. та від 24.10.2003 р. у разі призначення будь-якого виду покарання суд має належно мотивувати своє рішення з посиланням на встановлені обставини вчиненого злочину та дані про особу.

Запитання

Чи потрібно при написанні вироку застосовувати ч. 3 ст. 349 КПК України, якщо з матеріалів модельної справи вбачається, що обвинувачений визнає свою вину?

Відповідь

Під час складання вироку в модельній справі застосування ч. 3 ст. 349 КПК є **неприйнятним**.

Запитання

На теперішній час не всі слухачі розуміють як практично застосовувати п. 4 ч. 2 ст. 374 КПК України щодо зазначення у вступній частині вироку відомостей про особу обвинуваченого, що мають значення для справи (а саме численні судимості, які утворюють повторність, сукупність, рецидив), що мають юридичне значення для правильної кваліфікації тощо.

Відповідь

У вступній частині вироку зазначають усі незняті й непогашені судимості.

Запитання

В якому порядку слід вказувати у вироку епізоди злочинної діяльності, які інкримінуються обвинуваченням та за які особу засуджено судом, а також епізоди, за якими особу виправдано?

Пояснення до питання: у випадку виправдання особи за частиною із інкримінованих епізодів постає питання, чи вказувати первинно у вироку ті епізоди, які визнано судом доведеними та за якими особу було засуджено судом, а потім епізоди, за якими особу було визнано судом невинуватою із наведенням відповідних мотивів, або ж навпаки?

Відповідь

Мотивувальна частина обвинувального вироку має містити насамперед формулювання обвинувачення, визнаного судом доведеним, з обов'язковим зазначенням місця, часу, способу вчинення та наслідків злочину, форми вини і його мотивів. У цій частині вироку потрібно викласти весь обсяг обвинувачення визнаного доведеним, а також обставини, які визначають ступінь винності кожного з обвинувачених, їхню роль у вчиненні злочину, а після цього – докази покладені судом в обґрунтування своїх висновків.

Формулювання недоведеної частини пред'явленого обвинувачення з наведенням підстав, з яких воно визнається недоведеним, повинно бути викладено після доказів, якими обґрунтовано доведену частину обвинувачення (п. 15 постанови Пленуму ВСУ від 29.06.1990 р.).

Запитання

Якою є необхідна ступінь деталізації реквізитів документів, що утворюються під діяльності органу досудового розслідування щодо проведення відповідного досудового розслідування кримінального правопорушення?

Пояснення до питання: як свідчить судова практика написання вироків, значна частина суддів не вказує деталізації всіх реквізитів документів досудового розслідування (протоколи огляду місця події, протоколи огляду предметів, протоколи обшуку тощо), обмежуючись лише загальною назвою документа та датою його складення.

Приклади з вироків:

- *«Як убачається з протоколу огляду місця події з фототаблицею, 11 березня 2014 року було оглянуто приміщення, а саме третій поверх другого під'їзду будинку АДРЕСА_1. При цьому, було встановлено, що підйом до третього поверху здійснюється за допомогою сходин та ліфта. На третьому поверсі виявлено ОСОБА_8, який при собі мав дозвіл НОМЕР_4 на пристрій для відстрілу патронів гумовими кулями, предмет, зовні схожий на пістолет, на якому містяться написи ПМ-9мм, НОМЕР_5, металевий предмет, зовні схожий на магазин до пістолета з п'ятьма предметами, зовні схожими з патронами, на якому міститься напис НОМЕР_6, два предмети, зовні схожих на гільзи, металевий предмет, зовні схожий на запобіжний до пістолета, кобура, два металевих предмети, зовні схожими з магазинами до пістолета з металевими предметами, зовні схожими з патронами у кількості по 8 штук у кожному. Також, оглядом встановлено, що скло вікна, що розташоване між третім та четвертим поверхом, має отвір округлої форми діаметром 1,5см (а.с. 90-97 т. 2)»*

- *«Відповідно до висновку судово-балістичної експертизи № 268 від 21 травня 2014 року предмет, схожий на пістолет НОМЕР_2, вилучений 11 березня 2014 року у ОСОБА_8 за адресою: АДРЕСА_1, є короткоствольною,*

вогнепальною зброєю - гладкоствольним самозарядним пістолетом «ПМР», калібру 9 мм Р.А., НОМЕР_2, що призначений для стрільби патронами не смертельної дії, спорядженими гумовими або аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами. Пістолет НОМЕР_2, вилучений 11 березня 2014 року у ОСОБА_8 за адресою: АДРЕСА_1, виготовлений промисловим способом (а.с. 206-210 т. 2)»

- «Даними протоколу огляду місця пригоди від 02.02.2016 року встановлено, що дорожньо-транспортна пригода сталася на проїзній частині дороги по вул. Ревуцького, 44-а в м. Києві при виїзді з дворової території (Т. 1, а.с. 112-116)»

Тобто, не вказується деталізація всіх реквізитів документа (ПІБ слідчого, реквізити кримінального провадження, назва органу досудового розслідування чи оперативного підрозділу, ПІБ експерта, назва експертної організації тощо). Це дозволяє не перевантажувати вирок додатково інформацією та зробити його легшим для сприйняття читачем. Чи не вважатиметься недоліком таке скорочення реквізитів з погляду експертів?

Відповідь.

Достатньо посилатися на назву документа, його дату та номер аркуша та тома матеріалів кримінального провадження.

У разі визнання доказу недопустимим варто вказати інші реквізити документа.

Запитання

Матеріали кримінального провадження, що на практиці надаються стороною обвинувачення, як правило містять значну кількість матеріалів, в яких відсутні відомості щодо обставин кримінального правопорушення (запити слідчого, оригінали клопотань до слідчих суддів, супровідні листи до документів, що надходять органу досудового розслідування тощо). Чи необхідно уникати зазначення цих матеріалів у вирок, якщо щодо них не посилалися сторони кримінального провадження, аби не перевантажувати вирок інформацією? Чи не буде це порушенням безпосередності дослідження доказів?

Відповідь

Ураховуючи те, що запити слідчого, оригінали клопотань до слідчих суддів, супровідні листи до документів, що надходять з органу досудового розслідування тощо, не є доказами, вони не підлягають дослідженню та зазначенню у вирок.

Якщо названі документи підтверджують допустимість доказів, вони зазначаються у вирок.

Запитання

Які рекомендації щодо аналізу та оцінки доказів при написанні вироку та наскільки слід скорочувати їх зміст (показання свідків, протоколів проведення слідчих дій тощо; що з висновку експерта можна не викладати у вироку)?

Відповідь

З показань обвинуваченого, потерпілого, свідка у вироку слід наводити лише ті частини, в яких йде мова про фактичні дані, що стосується доказуваної обставини. (п. 16 постанови Пленуму ВСУ від 29.06.1990 р.)

Запитання

Чи буде лінгвістично правильним початок речення, в якому викладаються фактичні обставини вчинення злочину, з цифр (у даному випадку дати вчинення кримінально-караного діяння) ?

До прикладу, “10.01.2019 приблизно о 16.год. 45 хв. Іванов І.В., перебуваючи у приміщенні...”

Відповідь

Речення можна починати з дати.

Принагідно зауважимо, що після графічних скорочень мір часу (як і після скорочень назв мір довжини, ваги тощо) крапку не ставлять (наприклад, *о 16 год 45 хв*).